

De sector Cultureel Erfgoed trekt aan de Parlementaire bel

Van harte gefeliciteerd met uw installatie als volksvertegenwoordiger. Wij wensen u veel succes met het realiseren van uw ambitie voor de komende jaren: een belangrijke bijdrage leveren aan grote maatschappelijke opgaven, zoals hoe om te gaan met klimaatverandering, energietransitie en woningnood. Die opgaven zijn natuurlijk óók onlosmakelijk verbonden met het behoud van het Nederlands cultureel erfgoed, onze monumenten.

De gevolgen van klimaatverandering zijn bijvoorbeeld voor historische gebouwen aanzienlijk ingrijpender dan voor andere bouwwerken; denk alleen al aan de funderingsproblemen door bodemdaling. En stelt u zich eens voor dat het centrum van Amsterdam niet meer zou bestaan, doordat de houten palen waarop Amsterdam gebouwd is, zijn gaan rotten.

Monumenten zijn om allerlei redenen duurzaam te noemen, maar vaak zijn ze dat niet wat betreft energiegebruik. Het verbeteren daarvan is essentieel om het gebruik – en daarmee de instandhouding van monumenten – ook bij toenemende energiekosten in de toekomst aantrekkelijk te houden. Energetisch verduurzamen van monumenten vraagt om maatwerk, met oog en gevoel voor cultuurhistorische waarden.

Verder willen we u erop wijzen dat het herbestemmen van monumenten – mits verantwoord uitgevoerd – een unieke bijdrage kan leveren aan het oplossen van woningnood.

Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM) vraagt u dringend aandacht voor de volgende zaken. ERM doet dat mede namens organisaties van monumenteneigenaren, restauratie-architecten en -aannemers, rijks-, provinciale en gemeentelijke monumenteneigenaren en toezichthoudende diensten.

We constateren het volgende:

- Veel restauratie-, onderhouds- en verduurzamingsopgaven bij gebouwd erfgoed stranden door gebrek aan gelden. Dat het budget voor financiering van de restauratieopgave niet toereikend is, erkent bijvoorbeeld ook de nu demissionair staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in haar brief aan de Tweede Kamer over 'Inzet middelen urgente restauraties grote monumenten' in 2023. In 2020 werden de kosten voor de totale restauratieopgave geschat op € 850 miljoen; binnenkort volgt een nieuwe berekening. Om de achterstand van restauraties weg te werken, is langjarig extra budget nodig.
- Financieringsregelingen voor restauratie, onderhoud en energetische verduurzaming van erfgoed zijn te veel versnipperd over categorieën, waarbij een deel van de belanghebbenden buiten de boot valt.
- Bij de huidige financieringsmogelijkheden voor werk aan gebouwd erfgoed zijn er vooral kansen voor financiering voor energetische verduurzaming, en die voor 'gewoon' onderhouds- en restauratiewerk raken meer op de achtergrond. Dit heeft gevolgen voor keuzes in uitvoering. Bij subsidiëring is meer koppeling mogelijk tussen verduurzaming, onderhoud en restauratie.
- Bij aanbestedingen wordt helaas vaak restauratiekwaliteit nog steeds verdrongen door prijsoverwegingen.

- Momenteel valt nieuwbouw vanwege maatschappelijke ontwikkelingen deels stil. Hierdoor richten bedrijven die voorheen primair werkzaam waren in nieuwbouw, zich nu ook op de sector restauratie. Dit leidt potentieel tot verdringing van gespecialiseerde bedrijven die beschikken over meer specifieke professionele kennis wat betreft werk aan monumenten. Dit gaat ten koste van de inzet van ambachtelijke kennis en kunde.
- Deze ontwikkelingen (er wordt veel stilgelegd) staan ook nieuwe projecten in stadsherstel in de weg.
- Er is steeds meer gebrek aan vakbekwame medewerkers. Dit is onder meer het gevolg van de inrichting van het reguliere onderwijs, dat niet meer opleidt voor restauratievakken.
- Ook toezicht op en handhaving van de kwaliteit van onderhouds- en restauratiewerk door overheden wordt extra bemoeilijkt, omdat ook daar groeiende schaarste is aan deskundige medewerkers.
- Nog altijd worden kansen en mogelijkheden van herbestemming van leegstaande en leegkomende monumenten niet optimaal benut. Hergebruik van gebouwen is per definitie duurzaam.

In de afgelopen jaren heeft de overheid zich financieel ruimhartig opgesteld voor onderhoud en restauraties van monumenten. Het is belangrijk om daarop in de komende Kamerperiode door te pakken, want er is onmiskenbaar behoefte aan een ruimer en goed op elkaar afgestemd pakket van financierings- en subsidiemogelijkheden, ook in combinatie met verduurzaming.

Daarnaast vragen we om meer aandacht voor het borgen van kwaliteit in de zorg voor ons cultureel erfgoed, zoals door het stimuleren van vakmanschap in en scholing voor de erfgoedsector, en door het stimuleren van certificering van bedrijven die in deze sector werkzaam zijn.

Immers, de betekenis van gebouwd, mobiel en groen cultureel erfgoed is voor onze samenleving van onschatbare waarde. Zeker ook omdat ons erfgoed een waardevolle bijdrage kan leveren aan de huidige maatschappelijke opgaven.

Inmiddels hebt u als partij wellicht uitgemaakt wie de portefeuilles onderwijs en cultuur gaan beheren. Zodra u hierover hebt besloten, treden we graag over bovenstaande aandachtspunten met u in contact. We zoeken graag met u samen naar oplossingen.

Wij wensen u veel succes, namens de gehele erfgoedsector,

Stichting ERM, 18 december 2023
Amersfoort

Stichting ERM ontwikkelt samen met de vakwereld de kwaliteitseisen die nodig zijn om ons cultureel erfgoed op verantwoorde wijze in stand te houden. In ERM zijn alle in de sector werkzame organisaties vertegenwoordigd. Zie voor meer informatie www.stichting.erm.nl.